

MEKTIGE
MUSIKK
OPPLEVELSER

SESONGÅPNING MED URBANSKI

OLAVSHALLEN, TORSDAG 26. AUGUST 2010 KL. 19.30

Dirigent: Krzysztof Urbanski

Solist: Dejan Lazić, klaver

Konsertmester: Seiki Ueno

Verker av Beethoven, Chopin, Tsjajkovskij

Åpningsord ved Harald J. Lydersen, honorær generalkonsul for Polen

Velkommen Krzysztof Urbanski

Da TSOs nye sjefdirigent Krzysztof Urbanski (28) debuterte med oss i september i fjor var det lett å skjønne at han ville bidra til orkesterets vekst på alle måter. "Det som teller er at orkesteret skjønner mine intensjoner og setter dem ut i livet gjennom musikken. Derfor er det viktig for meg å jobbe med et orkester som vil følge mine visjoner, nemlig å presentere musikk så enkelt som mulig", sier Urbanski. Han har klare ambisjoner om at programmene skal preges av videre vekst og stadig større opplevelser for publikum. Hovedoppgaven er likevel å holde det kunstneriske nivået hellig, også når det gjelder gjestedirigenter og solister.

Krzysztof Urbanski er i starten på en kometaktig internasjonal karriere, og han har mottatt et utall forespørslers fra orkestre over hele Europa og i USA. TSOs ny sjefdirigent blir møtt med entusiasme av orkestre, publikum og kritikere overalt hvor han dirigerer, og han er allerede flere ganger reengasjert av orkestre som Göteborgs Symfoniker, Dresdner Philharmonie, Royal Liverpool Philharmonic og Radiosymfoniorkestrene i Hamburg, Stuttgart, Frankfurt og Hannover. Som dirigent ønsker Urbanski helst ikke å bli sett, men bare bli hørt og bedømt gjennom musikken. Sjansen for usynlighet er ikke særlig stor!

Se også www.krzysztofurbanski.com

Sesongåpning med Urbanski

L.v. Beethoven
(1770–1827)

Coriolan ouverture, op 62

Frederic Chopin
(1810–1849)

Klaverkonsert nr. 1, e-moll op 11

Allegro maestoso
Romanze. Larghetto
Rondo. Vivace

Pause

Peter Tsjaikovskij
(1840–1893)

Symfoni nr. 6, b-moll, op 74, *pathétique*

Adagio – Allegro ma non troppo
Allegro con grazia
Allegro molto vivace
Adagio lamentoso

Dejan Lazić

Kroatiske Dejan Lazić har raskt etablert seg som "en begavet musiker full av idéer og evnen til å utføre dem med overbevisning" (Gramophone). All Music Guide skriver at "teknisk perfeksjon er selvfølgelig til stede, men den virkelige storheten i hans framføringer ligger i hans musikalitet og innlevelse". Lazić hadde sin New York-debut våren 2008 med Budapest Festival Orkester og i London med London Philharmonic Orchestra. Andre viktige engasjement inkluderer Philharmonia Orchestra i London, Bamberger Symphoniker, City of Birmingham Symphony, Sveriges Radios Symfoniorkester, Rotterdams Filharmoniske og i USA orkestrene i Atlanta, Indianapolis og Seattle. Han har også vært solist med de filharmoniske orkestrene Seoul og i Hong Kong. Ved siden av konsertkarrieren har

Dejan Lazić spilt solokonsserter over hele Europa og i Den forbudte by i Peking. Han opptrer regelmessig med cellisten Pieter Wieselwey og fiolinisten Benjamin Schmid. Han var Artist in Residence med Nederlands Kammerorkester i sesongen 2008/09. Lazić har en eksklusiv platekontrakt Channel Classics der han har gitt ut Rachmaninovs *klaverkonsert nr. 2* med London Philharmonic Orchestra og kammermusikk av Schumann og Brahms. I fjor vinter utkom Dejan Lazić hittil mest bemerkelsesverdige CD, hvor han er solist i Brahms' *Fiolinkonsert* som han selv har arrangert om for klaver og orkester.

Dejan Lazić Foto: Felix Bröde

Chopin 200 år

Med Frédéric Chopins første klaverkonsert markerer vi 200 årsdagen for hans fødsel, den mest populære og betydningsfulle komponisten i Polens musikkhistorie. Chopins klangverden er følsom og magisk, men også blodfull og rik på energi. Hans *klaverkonsert i e-moll* fra det politisk turbulente året 1829, er en melodisk nytelse. Han arbeidet med den hele sommeren inntil han i oktober kunne oppføre den i Warszawa. Det ble komponistens siste opptreden i hjemlandet og hans definitive avskjed. Sammen med franskmennene hadde polakkene gått til krig mot russerne. Napoleon tapte og den russiske tsar hersket i Polen. Chopin selv dro til Paris, men han forble polsk i blodet, og han brukte polske melodier i sin musikk slik at de fikk nærmest en politisk funksjon.

"Hvis tsaren hadde visst hvilken farlig fiende som truet ham i verkene til Chopin, i de enkle og vakre melodiene hans, ville han bannlyst musikken. Verkene er som kanoner gjemt under blomster", sa Schumann. Når vi hører Chopins pianokonsert ser vi for oss komponisten selv ved klaveret. Det er ikke vanskelig å høre at dette er hans høyst personlige uttrykksmiddel. Orkesterpartiene klinger som pro forma innledninger, for det er i klaveret komponisten forteller det han har på hjertet. Der finner vi melodiene, klangnyansene og de polske danserytmene, som er bærebjelken i hans musikk, som en uendelig utbrodert sang, uttrykt med den forfinede opphøydheden som er hans adelsmerke. I et brev Chopin skrev mens han arbeidet med *e-mollkonserten* sier han om den lang-

Frédéric Chopin

somme mellomomsatsen at den skal "gjengi de inntrykk man mottar når man lar blikket hvile på et inntagende landskap som for ens indre fremkaller gode minner, for eksempel en vakker vårnatt med måneskinn". Konserten er et glimrende uttrykk for den tekniske bravur som preget tidens musikk med Liszt og Paganini i spissen, og med mange i dag mindre kjente virtuoser. Til disse hører Friedrich Kalkbrenner, en tysk pianist bosatt i Paris. Han hadde en høyt utviklet og elegant teknikk, og fikk stor betydning for pedalbehandlingen, venstrehåndsteknikken og ikke minst oktavspilllets håndleddsteknikk. Chopin skrev inn en dedikasjon til Kalkbrenner i partituret da han fikk trykket *e-mollkonserten* hos sin forlegger i Paris.

Beethoven

Etter arbeidet med operaen *Fidelio* var Beethoven opptatt av å tolke dramatisk musikk i form av et orkesterverk. Det var derfor ikke vanskelig å si ja til forespørselen fra hans venn, dramatiker Heinrich Joseph von Collins om å skrive et forspill til en nyoppsetning av hans teaterstykke *Coriolan*, som bygger på Shakespeares tragedie om den romerske offiseren Gaius Marcius Coriolanus fra 1609. (Den opprinnelige åpnings- og mellomaktmusikken var bearbejdelser av Mozarts musikk til operaen *Idomeneo*). På nypremieren i mars 1807 slo overturen umiddelbart an med sitt kraftfulle og intensive tonespråk. Ja, det tok ikke lang tid før musikken var mer kjent enn dramaet som hadde inspirert til den. Overturen til *Coriolan* kan også ses på som opptakten

til Beethovens femte symfoni, skrevet i den samme perioden og i samme toneart, c-moll. Som i de fleste av Beethovens ouverturer er det litterære dramaet ikke bare antydning eller "siteret" i musikken, men essensen av konflikten er omsatt i musikkalsk form. Den idealistiske Coriolanus er blitt forvist fra Roma. Som hevn vil han lede volskernes hær (folkeslag i regionen Lazio) mot byen. Men både hans hustru og hans mor ber ham oppgi tanken om å ta Roma, og någet av tvil og usikkerhet, legger Coriolanus ned våpnene. Nå føler volskernes seg sveket av sin feltherre og dreper ham. Musikken er tilsvarende preget av voldsomhet, inntil avslutningen hvor hovedmotivet på symbolsk måte blir oppløst og faller til jorden i en kort avsluttende epilog. Beethovens omtolkning av ouvertureformen og forflytningen fra opera til konsertsalen, ble tatt opp av mange komponister i romantikken. Altså mot det som ble kalt konsertouverture, og som Liszt igjen skulle forvandle til begrepet symfonisk dikt.

Tsjajkovskij

Den sjettede symfonien, kalt *Pathétique*, er Tsjajkovskijs siste og mange holder den for å være hans beste. Den er full av tunge tanker og tragiske stemninger, den er sår og full av lengsel, men den er også et uttrykk for den formidable romantikeren komponisten var. Tsjajkovskij var en fremgangsrik og feiret komponist, ikke bare hjemme i Russland, men over hele Europa. Men det forhindret ikke at han var preget av depresjoner. Han var et drikkelig og rastløst temperament som skrev symfonier i moll. Komponisten lever opp til myten om den romantiske kunstneren som følsom og overspent. Hans temperament pendlet ofte mellom lidenskap og dyp melankoli. Mye bunner i baskingen med sin egen natur: homofiliien som han aldri levde ordentlig ut. De mange etterlatte brevene bekrefter også den nære forbindelsen

mellom ytre hendelser og komponert musikk.

Tsjajkovskij dirigerte selv urfremførelsen av sin sjettede og siste symfoni i St. Petersburg den 28. oktober 1893. Selv om han i sitt nye verk prøvde ut helt nye ideer, varslat den ikke starten på en ny utvikling i hans produksjon, men avslutningen på den. Han begikk selvmord bare ni dager etter uroppføringen. Komponisten lot samtiden forstå at *Pathétique* var ment som et stykke personlig programmusikk, men med et program som "skal forbli et mysterium for alle", som komponisten skrev i et brev. "La dem bare gjette løs", sa Tsjajkovskij, og sjelden er det blitt gjettet mer flittig omkring et musikkverk enn hans *sjettede symfoni*. Men de færreste behøver et program for å kunne høre den sterke emosjonelle betoningen i musikken, den romantiske bevegelsen mellom forskjellige sinnstilstander; fra engstelse til forhåpninger, fra pasjonerte lidenskaper til fortvilelse. Blant komponistens etterlatte papirer fant man følgende anmerkninger om hans siste symfoni: *liv, kjærlighet, skuffelse og død*. Det var til slutt broren Modest som fant det forløsende ordet *Pathétique* som tittel på verket. (Bemerk at det opprinnelige ordet pathos betyr lidelse). Første sats bringer frem et skjenemotiv, som med sin tragiske stemning holder tilhøreren fast gjennom en "vals" uten fremdrift og en fortvilelsens marsj frem til siste satsens pessimistisk epilog, der han i ren desperasjon kaster mot oss sitt forfeilede liv og ambivalente følelser overfor døden. Men det er en død i skjønnhet, for dette er en finale som vanskelig overgår i melodisk prakt og bunnløs resignasjon. Tsjajkovskij ville bli begrått, eller i alle fall få oss til å forstå hvor bunnløs fortvilelse kan være. Komponistens fremste talent var hans melodiske gave, og denne uttrykkes tydeligere her enn i noen annen av hans symfonier.

Thomas Ramstad

KOMMENDE KONSERTER MED TSO

Torsdag 2. september 2010

GUBAIDULINA + RACHMANINOV

Dirigent Eivind Gullberg Jensen

Solist Cecilia Zilliacus, *fiolin*

Program

Gubaidulina: Fiolinkonsert *Offertorium*

Rachmaninov: Symfoni nr. 2

Konserten inngår i Gullrekka og
Sølvsuper 2

Torsdag 9. september 2010

STRAVINSKIJ ILDFUGLEN

Dirigent Krzysztof Urbanski

Solist Jean-Efflam Bavouzet, *klaver*

Program

Bartok: Ungarske bilder

Beethoven: Klaverkonsert nr.5,

Keiserkonserten

Stravinskij: Ildfuglen

Konserten inngår i Gullrekka og
Sølvsuper 1

ABONNEMENT

Ring TSO på tlf. 73 53 98 18, man–fre kl. 09–15.

BILLETTER:

OlavsHallens billettluke tlf. 73 99 40 50, man–fre kl. 11–17, lør 11–15.

Trondheim Torg, Posten, Billettservice tlf. 815 33 133